

23.

Wartość poczucia bezpieczeństwa we wspólnocie

I. PROSPEKT WARTOŚCI

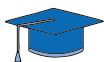
1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój społeczny

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Poczucie bezpieczeństwa we wspólnocie poprzez budowanie i podtrzymywanie relacji międzyludzkich

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Umiejętność zaufania drugiej osobie

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Zaufanie jako warunek poczucia bezpieczeństwa w relacjach międzyludzkich.
- Granice zaufania drugiemu człowiekowi.

- Jak przynależność do grupy wpływa na poczucie bezpieczeństwa?
- Czy w szkole czuję się bezpiecznie?

1.5. ZADANIA DLA UCZNIĄ, SAMOWYCHOWANIE

Normy

- Poczucie bezpieczeństwa jest niezbędnym warunkiem do budowania prawidłowych relacji z innymi.
- Respektowanie praw człowieka daje gwarancję bezpieczeństwa.
- Prawo do własności jest istotnym elementem wpływającym na poczucie bezpieczeństwa człowieka.

Zasady

- Jestem dyskretny, szanuję prawo innych do posiadania tajemnic.
- Nie nadużywam zaufania, jakim obdarzyła mnie druga osoba.
- Staję w obronie osób prześladowanych, dyskryminowanych lub izolowanych przez grupę.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

Normy

- Jedną z przyczyn braku poczucia bezpieczeństwa jest nieufność oraz lęk przed odrzuceniem, które z kolei są wynikiem nieprawidłowych relacji rodzinnych dziecka¹.
- Brak poczucia bezpieczeństwa objawia się wycofywaniem emocjonalnym lub agresją.
- Atmosfera szczerości w rodzinie buduje poczucie bezpieczeństwa.

Zasady

- Od mojej akceptacji dziecka i mądrego wychowania zależy jego poczucie bezpieczeństwa.

¹ „Jeśli rodzice porzucą dziecko, jeśli je krzywdzą i nie darzą miłością, wówczas psychika dziecka, młodego człowieka nie rozwija się normalnie, zostaje wypaczona. Tu ma źródło niedostosowanie społeczne i wykołajanie się wielu młodych ludzi. Rezultatem jest agresja wobec społeczeństwa, różnorodne przestępstwa, uzależnienie od narkotyków, alkoholizm, samobójstwa, perwersja seksualna. Młodzi ludzie mszczą się za swoje odrzucenie, za brak należytą im miłości i dlatego łamią normy współżycia społecznego i niszczą siebie”. Z. Matulka, *Wychowanie do wolności jako podstawowy problem pedagogiczny*, w: *Pedagogika ogólna. Problemy aksjologiczne*, red. T. Kukołowicz, M. Nowak, Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin 1997, s. 247.

- W moim domu stwarzam atmosferę bezpieczeństwa i opieki, dzięki czemu dziecko jest silnie związane z domem rodzinnym, a poczucie stabilizacji staje się częścią jego osobowości.
- Uważnie obserwuję czy znajomi dziecka nie przejawiają oznak agresji, wycofania lub niestabilności emocjonalnej.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

Normy

- Warunkiem poczucia bezpieczeństwa jest świadomość własnej wartości oraz dowartościowywanie uczniów i uznanie ich godności osobowej.
- Z prawidłowego odniesienia wobec samego siebie: szacunku, obrony godności, miłości siebie wynika właściwe odniesienie do drugiego.
- Trzeba rozmawiać z uczniami na temat poczucia bezpieczeństwa i zaufania.

Zasady

- Nigdy nie pozostaję obojętny na krzywdę, która dotyka ucznia.
- Reaguję na przemoc fizyczną i psychiczną, słowną i emocjonalną wśród uczniów.
- Staram się wspierać i dowartościowywać uczniów wycofanych; nie dopuszczam do prześladowania ucznia w klasie z jakiegokolwiek powodu.
- Nie boję się stawać w obronie pokrzywdzonego ucznia przed klasą lub przed gronem pedagogicznym.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Można przeprowadzić z uczniami zajęcia z wykorzystaniem elementów psychogimnastyki, kształcąc w ten sposób poczucie zaufania do osób w grupie i ukazując podstawowe mechanizmy wzajemnego zaufania. Ćwiczeniem, które z powodzeniem można przeprowadzić w klasie jest *Serce dzwonu*. Uczniowie dzielą się na kilkuosobowe grupy. Jedna osoba staje w środku, pozostałe otaczają ją w ciasno ustawionym kręgu. Ich zadaniem będzie bezpieczne podtrzymywanie osoby w środku, która „huśta się” na różne strony jak serce dzwonu. Inną propozycją jest ćwiczenie w parach. Uczniowie naprzemiennie ustawiają się do siebie tyłem i „rzucają się” w tył z zaufaniem, że partner zabawy złapie ich na swoje ramiona. To ćwiczenie wymaga szczególnego zaufania i odwagi.

Po wykonanych ćwiczeniach omawiamy przebieg. Uczniowie wyrażają swoje uczucia, dzielą się tym czego doświadczyli, co odkryli, czego się obawiali, co było trudne, co łatwe czy kiedyś znajdowali się już w podobnej sytuacji?

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Młodzi ludzie wynoszą z domu rodzinnego poczucie własnej wartości, co wpływa na ich poczucie bezpieczeństwa. Czują się domownikami społeczeństwa, małej wspólnoty, jaką stanowi szkoła. Dzięki poczuciu własnej wartości i godności potrafią uszanować godność drugiej osoby, jej prawo do własności, posiadania tajemnic. Uczniowie są dyskretni i nie nadużywają zaufania okazanego im przez drugą osobę. Rodzice nie izolują uczniów od sytuacji trudnych, lecz uczą przeżywać je we właściwy sposób, tak by sytuacja ewentualnego kryzysu nie zaburzyła poczucia bezpieczeństwa ich dzieci. Wychowawcy wspierają i dowartościowują uczniów, zwłaszcza wtedy, gdy młody człowiek nie wyniósł z domu rodzinnego poczucia własnej wartości i bezpieczeństwa.

1.10. ZAGROŻENIA

W domu rodzinnym nie obowiązują jasno określone kryteria moralne, przez co dziecko jest zdezorientowane i traci poczucie bezpieczeństwa. Uczniowie nie mają wsparcia w rodzinie w obliczu trudnych sytuacji. Rodzice nadmiernie obciążają dzieci problemami dorosłych. Uczeń z zachwianym poczuciem bezpieczeństwa staje się drażliwy i może być agresywny wobec kolegów szkolnych. Nauczyciel bagatelizuje przejawy agresji uczniów względem siebie. Klasa przestaje być środowiskiem, w którym uczniowie czują się bezpiecznie.

II. PEDAGOG

2.1. TREŚĆ MATERIAŁU

Bezpieczeństwo stanowi zasadniczą wartość w życiu każdego człowieka. Stąd nietrudno wyobrazić sobie, jak ważne jest poczucie bezpieczeństwa w życiu młodego człowieka. Pierwszym miejscem, w którym potrzeba ta powinna być zaspokojona jest rodzina. To rodzice są osobami, które tworzą i budują poczucie bezpieczeństwa dziecka. Inne podmioty wychowujące pełnią jedynie rolę wspierającą rodziców, wzmacniając w dziecku to, co już otrzymało: poczucie własnej wartości, godności i bezpieczeństwa. Rodzice nie zawsze są świadomi, jak fundamentalne znaczenie ma zbudowanie u dzieci silnego, stabilnego poczucia bezpieczeństwa. Ono sprawia, że dziecko umie radzić sobie w wielu codziennych sytuacjach, ma zaufanie do świata i potrafi nawiązywać przyjaźnie, a w przyszłości będzie bardziej szczęśliwe. Aby zaspokoić w młodym człowieku potrzebę poczucia bezpieczeństwa, niezbędne są: poświęcenie dziecku czasu przez rodziców, nieustanne okazywanie dziecku, że jest ważne i kochane, poważne traktowanie uczuć dziecka, towarzyszenie dziecku w trudnych dla niego chwilach oraz branie udziału w ważnych dla niego wydarzeniach. Zadaniem nauczycieli i wychowawców jest wspieranie rodziców w tym procesie oraz zwracanie szczególnej uwagi na wychowanków z deficytem poczucia bezpieczeństwa, poświęcanie im czasu i okazywanie zainteresowania ich sprawami.

2.2. LITERATURA WYBRANA Z KOMENTARZEM

Chłopcy z Placu Broni Ferencza Molnara to opowieść o grupie kolegów, których połączyły wspólne wartości i ideały. Jedną z najważniejszych wartości dla chłopców była miłość do ulubionego miejsca zabaw zwanego Placem Broni. Traktowali go jako swoją małą ojczyznę i gotowi byli poświęcić wszystko, by nie oddać placu przeciwnikom. Bronią swojego miejsca, wykazując się walecznością i bohaterstwem. W swojej grupie czują się bezpiecznie i pewnie, wspierają się nawzajem. Mimo trudności starają się kierować szczerością i prawdomównością, szanując godność każdego, nawet wroga.

– Dobrze byłoby jeszcze dopisać coś obraźliwego.

Boka przecząco potrząsnął głową.

– Nie wolno. W żadnym wypadku nie będziemy postępować tak jak Feri Acz, który zabrał naszą chorągiew. My tylko pokażemy, że się ich nie boimy, że mamy odwagę wkroczyć na ich teren, gdzie przeprowadzają zebrania i gdzie ukrywają swoją broń. Ta czerwona kartka będzie naszą wizytówką, którą im zostawimy dla przestrogi.

F. Molnar, *Chłopcy z Placu Broni*, tłum. T. Olszański, wyd. Nasza Księgarnia, Warszawa 2018, s. 38.

Podstawowe wartości, jakimi kierowali się tytułowi bohaterowie powieści Ferenca Molnara to przyjaźń, lojalność, patriotyzm, odwaga, bohaterstwo i godność każdego człowieka. Największy autorytet wśród chłopców miał ich przywódca. Janosz Boka to czternastolatek o chłopcęcym wyglądzie, który wykazywał się niezwykłą dojrzałością. Był honorowy i szlachetny. Starał się ważyć słowa, by nie zaostrzać konfliktów między kolegami. Opinie wyrażał rozsądnie i łagodnie, tak by godzić skłócone strony. Ponieważ był liderem swojej grupy, czuł się odpowiedzialny za losy ich miejsca zabaw. Uważał, że należy bronić placu, ale nie można posuwać się do podstępu, walka powinna odbyć się zgodnie z zasadami fair play, z poszanowaniem godności przeciwnika. Jego postawa dawała całej grupie poczucie bezpieczeństwa i pewność zwycięstwa.

III. NAUCZANIE RELIGIJNE

3.1. NAUCZANIE PAPIESKIE

Z wieloma ludźmi i przy wielu okazjach Papież mówi na temat niebezpieczeństwa wojny i konieczności ocalenia pokoju. Konieczności jego zabezpieczenia. Droga prowadzi do tego przez dwustronne (czy wielostronne) rozmowy i negocjacje. Jednakże u podstaw tych rozmów i negocjacji musimy odnaleźć i odbudować wzajemne zaufanie! A to jest sprawa trudna. Zaufania nie zdobywa się za pomocą siły. Nie zdobywa się go również przez same deklaracje. Na zaufanie trzeba zasłużyć! Pokój ludziom dobrej woli. Te słowa wypowiedziane kiedyś w momencie narodzin Chrystusa nie przestają być kluczem do wielkiej sprawy pokoju na świecie. Trzeba, ażeby pamiętali o nich ci przede wszystkim, od których w tej dziedzinie najczęściej zależy.

Jan Paweł II, *Prawda o człowieku jest wielką siłą działającą na rzecz pokoju. Homilia wygłoszona podczas Mszy św. w Bazylice Watykańskiej, Watykan, 1.01.1980, w: tegoż, Nauczanie papieskie, III, 1, 1980, wyd. Pallottinum, Poznań–Warszawa 1985, s. 3.*

Chrześcijanie mogą wychodzić naprzeciw światu, czy raczej naprzeciw ludzkości poświeceniowej i nawiązać z nią konstruktywny dialog. Mogą także pochylać się, jak ewangeliczny Samarytanin, nad człowiekiem zranionym, usiłując leczyć jego rany na początku XXI stulecia. A zachęta

Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość*, wyd. Znak, Kraków 2005, s. 114.

do niesienia pomocy człowiekowi jest nieporównanie ważniejsza od polemik i oskarżeń dotyczących na przykład oświeceniowego podłoża wielkich katastrof dziejowych XX wieku. Bowiem duch Ewangelii wyraża się przede wszystkim w postawie gotowości do niesienia bliźniemu braterskiej pomocy.

Można zaczynać od dołu i, przypadek po przypadku, walczyć o to, co jest najbardziej konkretne i lokalne, aż po najdalszy zakątek kraju i świata, z taką samą troską, z jaką podróżnik z Samarii podchodził do każdej rany poranionego człowieka. Szukajmy innych i bierzmy na siebie powierzona nam odpowiedzialność za rzeczywistość, nie obawiając się cierpienia czy bezsilności, ponieważ w tym znajduje się całe dobro, jakie Bóg zasiał w sercu człowieka. Trudności, które wydają się ogromne, są okazją do wzrostu, a nie wymówką dla biernego smutku, który sprzyja poddaniu się. Ale nie czynmy tego sami, pojedynczo. Jak Samarytanin szukał gospodarza, który mógłby zaopiekować się tym człowiekiem, tak i my jesteśmy wezwani do zaproszenia i spotkania się w „nas”, które jest silniejsze niż suma małych indywidualności; pamiętajmy, że „całość jest czymś więcej niż część i czymś więcej niż ich prosta suma”. Wyrzeknijmy się małostkowości i urazów jałowych partykularyzmów, niekończących się konfrontacji. Przestańmy ukrywać ból strat i weźmy odpowiedzialność za nasze winy, opieszałość i kłamstwa. Pojednanie wynagradzające odrodzi nas i pozwoli nam samym i innym uwolnić się od lęku.

FT 78.

3.2. PISMO ŚWIĘTE

Chociażbym chodził ciemną doliną, zła się nie ulęknę, bo ty jesteś ze mną. Twój kij i twoja laska dodają mi otuchy. Stół dla mnie zastawiasz wobec mych przeciwników; namaszczasz mi głowę olejkim; mój kielich jest przeobfity. Tak, dobroć i łaska pójdą w ślad za mną przez wszystkie dni mego życia i zamieszkać w domu Pańskim na długie dni.

Ps 23,4-6;
por. Ps 18; Ps 46.

3.3. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Rodzina jest podstawową komórką życia społecznego. Jest naturalną społecznością, w której mężczyzna i kobieta są wezwani do daru z siebie w miłości i do przekazywania życia. Autorytet, stałość i życie w związkach rodzinnych stanowią podstawy wolności, bezpieczeństwa i braterstwa w społeczeństwie. Rodzina jest wspólnotą, w której od dzieciństwa można nauczyć się wartości moralnych, zacząć czcić Boga i dobrze używać wolności. Życie rodzinne jest wprowadzeniem do życia społecznego.

KKK 2207;
por. 2290; 2489.

IV. LITERATURA

- Albisetti V., *Czy można przewyciężyć strach?*, tłum. A. Mika, wyd. Salwator, Kraków 2005.
- Albisetti V., *Jak przewyciężyć nieśmiałość?*, tłum. J. Zarzycka, wyd. Salwator, Kraków 2005.
- Atkinson S., *Budowanie poczucia własnej wartości*, tłum. K. i W. Marcysiakowie, Zysk i S-ka Wydawnictwo, Poznań 2006.
- Caron A.F., *Matki i córki. Nie przestawaj mnie kochać. Poradnik dla matek dorastających córek*, tłum. M. Ojrzyński, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2007.
- Carr A., *Depresja i próby samobójcze młodzieży. Sposoby przeciwdziałania i reagowania*, tłum. J. Rybski, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2008.
- Franciszek, *Enc. «Fratelli tutti». O braterstwie i przyjaźni społecznej*, Wydawnictwo M, Kraków 2020.
- Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość*, wyd. Znak, Kraków 2005.
- Jan Paweł II, *Prawda o człowieku jest wielką siłą działającą na rzecz pokoju. Homilia wygłoszona podczas Mszy św. w Bazylice Watykańskiej, Watykan, 1.01.1980, w: tegoż, Nauczanie papieskie, III, 1, 1980, wyd. Pallottinum, Poznań–Warszawa 1985, s. 1-3.*
- Kongregacja Nauki Wiary, *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002.

- Lewis C.S., *Lew, Czarownica i stara szafa*, w: tegoż, *Opowieści z Narnii*, tłum. A. Polkowski, Wydawnictwo Media Rodzina, Poznań [b.r.], s. 9-135.
- Matulka Z., *Wychowanie do wolności jako podstawowy problem pedagogiczny*, w: *Pedagogika ogólna. Problemy aksjologiczne*, red. T. Kukołowicz, M. Nowak, Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin 1997, s. 243-250.
- Molnar F., *Chłopcy z Placu Broni*, tłum. T. Olszański, wyd. Nasza Księgarnia, Warszawa 2018.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia*, wyd. Pallottinum, Poznań 2012.
- Rogge J.U., *Dojrzewanie, czyli jak pozwolić odejść i pozostać wsparciem*, tłum. A. Kalińska, wyd. Jedność, Kielce 2005.
- Smith M., *Między ojcem a synem. Dzielenie się wiarą, umacnianie więzi i stawanie się mężczyzną*, tłum. B. Majczyna, Wydawnictwo WAM, Kraków 2004.
- Struzik Z., *Obrona wolności narodu Księdza kardynała Stefana Wyszyńskiego Prymasa Polski w 100. rocznicę odzyskania niepodległości 1918-2018*, wyd. Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa 2018.
- Wills-Brandon C., *Jak mówić nie i budować udane związki*, tłum. D. Dołęga, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2003.

